

VERSLAG VAN DE OPENBARE VERGADERING VAN DE AUDITCOMMISSIE DORDRECHT D.D. 21 APRIL 2020

Voorzitter: dhr. De Looze
Griffiemedewerker: dhr. Bakker
Verslag: NotuBiz

Aanwezig:

Mevr. Van den Bergh (PvdA)
Dhr. Boersma (ChristenUnie/SGP)
Mevr. Koene (Gewoon Dordt)
Mevr. Kruger (GroenLinks)
Dhr. Van der Meer (GroenLinks)
Dhr. Noldus (VVD)
Dhr. Oostenrijk (CDA)
Dhr. Polat (D66)
Dhr. Wisker (VSP)
Dhr. Wringer (Beter Voor Dordt)
Dhr. Besseling (stadscontroller)
Dhr. Bakker (raadsgriffie)
Dhr. Van Vliet (sr. adviseur P&C)
Dhr. Steehouwer (BDO)
Dhr. Pot (BDO)

1. Opening, mededelingen en vaststellen agenda

De voorzitter: Iedereen is er, hoor ik van Harco. Misschien goed om even een rondje te doen. Doen we dat eigenlijk altijd, of niet, met...? Maar wie begint er dan? Zal ik gewoon de namen even oplezen? Dat is het makkelijkst, denk ik. André Besseling.

De heer Besseling: Zeker aanwezig.

De voorzitter: Van de stadscontroller. Dan hebben we, zie ik, de hele volgorde verandert weer omdat Ahmet Polat ook aanwezig is, van D66. Harco Bakker. Frans-Bauke van der Meer, GroenLinks; Irene Koene.

Mevrouw Koene: Klopt.

De voorzitter: Jack Wisker.

De heer Wisker: Aanwezig.

De voorzitter: Jacqueline van den Bergh, PvdA.

Mevrouw Van den Bergh: Aanwezig.

De voorzitter: Jan Willem Boersma hebben we ook gehoord.

De heer Boersma: Ja, ik ben er.

De voorzitter: JWBVD, wie is dat?

De heer Wringer: Jan-Willem Wringer.

De voorzitter: Ah, oké. Kitty Kruger, GroenLinks.

Mevrouw Kruger: Ja, ik ben er, dank je wel.

De voorzitter: Marc Steehouwer van BDO?

De heer Steehouwer: Ja, ik ben er.

De voorzitter: Marco Pot, ook van BDO.

De heer Pot: Ja.

De voorzitter: Robin Noldus, VVD.

De heer Noldus: Jazeker. Dordtse VVD.

De voorzitter: Dordtse VVD. Theo Oostenrijk, CDA.

De heer Oostenrijk: Present.

De voorzitter: En tenslotte Cor van Vliet ook van Planning en Control.

De heer Van Vliet: Present.

De voorzitter: Zijn er nog mededelingen?

De heer...: Ik hoor een echo op de lijn.

De heer...: Ja, ik ook.

De voorzitter: Daar zijn we niet vanaf, helaas. Dat had ik gehoopt, want toen met de raadsvergadering ging dat wel goed, maar nu blijkt niet. Kun jij het even laten weten aan Clark, of niet? Ja. Clark gaat ermee aan de slag. Ik zag ook al technische mensen hier, dus wellicht dat dat goed komt. Ik hoop het. Ik hoor hem nu niet, eigenlijk. Nee. Horen jullie hem ook niet meer? Dat lijkt goed te gaan. Zijn er nog mededelingen? Geen mededelingen. Dan gaan we door naar vaststellen agenda. We proberen uiterlijk 19:45 uur maar het liefst 19:30 uur al af te ronden in verband met commissie Bestuur en Middelen die om 20:00 uur start en nu hebben we de gewoonte om ook een kwartier eerder al in te loggen.

De heer Oostenrijk: Dat geldt niet alleen voor de commissie Bestuur en Middelen.

De voorzitter: Nee, precies. Jij zit natuurlijk bij fysiek, maar de meeste mensen die hier, maar goed, in ieder geval, voor alle commissies. Je hebt gelijk, Theo.

2. Vaststellen van het concept verslag en de besluitenlijst van 12 februari 2020

De voorzitter: 'Vaststellen van het concept verslag', punt 2, 'en besluitenlijst 12 februari 2020'. Zijn daar opmerkingen over? Nee. Geen opmerkingen. Dan stellen we hem bij deze vast.

De voorzitter: Dan gaan we nu door naar het hoofdpunt van deze avond, de 'Stresstest groeiagenda, presentatie door BDO'. Ik geef het woord aan de heer Pot van BDO.

De heer Pot: Dank je wel.

De heer Van der Meer: Voorzitter? Ik heb in de app om een opmerking over het concept verslag gevraagd.

De voorzitter: Dat had ik even niet... Ja, oké. Dan gaan we dat eerst even behandelen. Wat is uw opmerking?

De heer Van der Meer: Mijn opmerking is alleen dat er in het woordelijk verslag bij heel veel sprekers geen namen staan.

De voorzitter: Ja.

De heer Van der Meer: Daardoor is ook vaak niet helemaal duidelijk of het een commissielid is of een ambtenaar die het woord voert. Dat vind ik eigenlijk wel een tekortkoming. Dat wou ik even melden, ik weet niet of daar nog wat aan te doen is.

De voorzitter: Ik geef even het woord aan Harco Bakker, die wil daar iets over zeggen.

De heer Bakker: Ik ga kijken of ik dat zoveel mogelijk inderdaad nog in kan vullen of duidelijk kan maken van wie nu wat zegt. Dan kunnen we het op die manier later nog even een goede versie vaststellen.

De heer Van der Meer: Dank u wel.

De voorzitter: Goed punt, Frans-Bauke. Maar maak jij die notulen, Harco, normaal gesproken of, wie doet dat?

De heer Bakker: Dat is een verslag dat wordt eigenlijk gegenereerd aan de hand van van de geluidsband. Vroeger zat er iemand mee te tikken, maar dat is nu niet meer het geval.

De voorzitter: Nee. Oké, helder.

STUKKEN TER BESPREKING

3. Stresstest groeiagenda, presentatie door BDO

De voorzitter: Dan gaan we door naar punt 3. Bekend probleem, zie ik ook op de chat. Ja, oké. De 'Stresstest groeiagenda', nogmaals, presentatie door BDO.

De heer Pot: Dank je wel. Even een vraag vooraf: wat vinden jullie fijn? Want hebben jullie de rapportage voor jullie of moet ik die in het scherm zetten? Het is natuurlijk slecht te lezen in een scherm, maar wat willen jullie, vinden jullie fijn?

De voorzitter: Op zich in het scherm kan wel handig zijn. Ja.

De heer Pot: Zal ik hem even delen?

De voorzitter: Graag, als dat kan?

De heer Pot: Bureaublad delen. Kunnen jullie hem zien?

De voorzitter: Moment, nog niet. Ja, nu wel.

De heer Pot: Oké. Wat ik ga doen is, omdat de tijd ook kort is, ga ik met jullie kort door de hoofdpunten lopen en onze conclusies met een korte toelichting daarbij. Daarna is het, denk ik, goed om een aantal vragen te stellen. Ik heb in elk geval een aantal vragen gekregen van de heer Van der Meer. Dat zal ik straks anders nog even op terugkomen, of misschien op een andere manier. Maar laten we dat straks even bekijken. Is dat akkoord, dat ik even door de hoofdpunten loopt met jullie?

De voorzitter: Is goed, ja.

De heer Pot: Ja? Oké. Allereerst is ons gevraagd om een stresstest te doen op de groeiagenda. Ik moet zeggen dat het een ontzettend interessante vraagstuk was waar wij naar hebben gekeken samen met een aantal ambtenaren uit de Control-hoek van de organisatie en ook vanuit de lijnorganisatie en projectorganisatie die betrokken is bij de groeiagenda. Dat heeft ons veel interessante inzichten opgeleverd. Wat vooral duidelijk werd, is dat de groeiagenda punt 1 is: het speelt een belangrijke rol in het positiever maken van het begrotingsaldo en 2, er zitten ook nog best veel onzekere factoren in de groeiagenda in de zin van, de groeiagenda bestaat uit twee tranches, eentje van 4000 woningen de komende jaren, dat loopt er eigenlijk al, en een tranche van 7000 woningen daarna. Met name van het tweede stuk is eigenlijk nog heel veel onduidelijk hoe dat er precies uit gaat zien en wat de business cases daarachter zijn. Belangrijk wat wij, bijvoorbeeld, hebben gezien is dat met name in die tweede tranche er nog wel uitbreiding van voorzieningen wordt verwacht. Denk aan infrastructuur, denk aan maatschappelijke voorzieningen. Dat kost natuurlijk ook geld. Via business cases wordt nu geprobeerd om daar zicht op te krijgen. Maar betekent wel dat dat van dat deel eigenlijk nog vrij weinig bekend is. Wat wij hebben gedaan is eigenlijk kijken naar, wat ons betreft, het meest interessant punt in die groeiagenda is: hoe zit het nu met die relatie naar de exploitatie toe? Ik denk dat jullie als auditcommissie allemaal wel dat plaatje kennen waarbij vanuit de financiële hoek inzicht is gegeven in hoe het

begrotingsaldo zich de komende jaren ontwikkelt met een mooie curve die steeds verder naar beneden loopt, dus negatiever, en dan een tweede curve die laat zien hoe de groeiagenda daar positief impact op heeft. Wat we eigenlijk hebben onderzocht, in hoeverre die positieve draai die de groeiagenda geeft aan de exploitatie, in hoeverre dat nu ook vatbaar is voor stressfactoren. Wat we eigenlijk hebben geconstateerd, is dat er talloze variabelen zijn, maar dat de key driver die daarachter zit eigenlijk is dat je woningen realiseert in een bepaald tempo met een bepaalde hoeveelheid en dat daar ook uiteindelijk mensen in gaan wonen. Want dat zorgt ervoor dat je ook extra inkomsten kan genereren in de vorm van of onroerende zaakbelasting of vanuit de gemeentefonds. Met name die laatste is erg interessant omdat de groeiagenda er ook vanuit gaat dat de gemeente Dordrecht een groter aandeel uit het gemeentefonds krijgt doordat de gemeente sneller dan gemiddeld groeit. Dat soort aannames hebben wij eigenlijk getoetst in verschillende scenario's om ook te laten zien wat er gebeurt als je sneller of langzamer woningen realiseert of wat er gebeurt als je niet die extra inkomsten, met name uit het gemeentefonds, als je die niet kan binnenhalen. Want dat is, het is een logisch idee dat je verwacht dat je meer middelen ophaalt. Tegelijkertijd moet je natuurlijk ook constateren dat het gemeentefonds zogenaamd kosten georiënteerd is, dus tegenover de middelen die je krijgt staan ook kosten, dus je moet wel sturend optreden om te zorgen dat je die extra opbrengsten ook echt omzet in, echt in opbrengsten en dat daar niet zomaar kosten tegenover gaan staan, want anders heeft je begroting daar geen voordeel van. Dus eigenlijk is onze conclusie ook geweest: de groeiagenda kan bijdragen aan een betere exploitatie, maar dan moet je wel de woningen realiseren zoals gepland, dus ook in een behoorlijk tempo en ook behoorlijk veel om die gemiddelde groei in Nederland voor te blijven en je moet ook zorgen dat, als je extra inkomsten binnenhaalt uit het gemeentefonds, dat je dan daar niet direct nieuwe uitgaven tegenover gaat zetten. Dat zijn eigenlijk twee belangrijke factoren die ons zijn opgevallen. In de stresstest hebben we dat getoetst aan de hand van een viertal scenario's: het basis scenario, dat is eigenlijk om te laten zien: hoe ziet de groeiagenda er nu zelf uit? Dat is de curve die jullie al kennen. Een positief scenario waarvan wij zeggen: je krijgt extra geld uit de algemene uitkering van het gemeentefonds, maar stel nou dat je dat eigenlijk bijna volledig ook echt kan benutten als extra opbrengst zonder dat daar kosten tegenover staan, wat doet dat dan? Een negatief scenario waarbij je achterblijft in het tempo met het aantal woningen en dan ook echt behoorlijk, de helft. Daarin, dat scenario laat natuurlijk zien dat je dan echt dat positieve effect bij lange na niet haalt, logischerwijs. Maar we laten in dat scenario ook zien hoe je met de knop OZB daar nog invloed op kan uitoefenen. Het interessante van die knop OZB is natuurlijk dat dat eigenlijk de enige knop is waaraan je kan draaien die je volledig zelf bepaalt, want het gemeentefonds ben je natuurlijk afhankelijk van Rijksbeleid en van andere gemeenten. Ook het aantal woningen realiseren heb je natuurlijk ook altijd te maken met externe factoren: ga je ze verkopen en werken andere partijen ook mee? Die OZB is een knop waar je zelf aan kan draaien. Waar je zelf aan kan draaien. Maar die OZB-knop kan je uiteindelijk natuurlijk in alle scenario's inzetten, maar wij hebben hem specifiek in dit scenario willen laten zien wat het effect is. We hebben nog een meest aannemelijk scenario gemaakt. Dat wil dus niet zeggen dat dat ook het scenario is wat uit gaat komen, maar we hebben wel gekeken naar het tempo van realisatie van woningen zoals dat zich nu voltrekt. De gemeente Dordrecht ligt op een schema van 88% van de

planning, dus loopt iets achter. Dus dat hebben we erin gestopt. We hebben ook aan knoppen gedraaid van de OZB en de algemene uitkering omdat in de gemeentebegroting dat tot nu toe vrij conservatief is ingeschat. Dus wij hebben dat op, wat dichterbij naar de werkelijke cijfers gebracht. Dus dat laten we dat scenario zien. Is dat zo ver duidelijk? Ik hoor geen reacties, dus dat zal wel.

De heer [Wringer? onduidelijk]: Zo ver wel.

De heer Pot: Ja? Oké. Even kijken hoor. Goed, ik zei net al, het is eigenlijk cruciaal om te zorgen dat je de woningen realiseert voor 2030, dat je dat tempo erin houdt. Dat is eigenlijk de kernfactor in combinatie dus met dat als je extra inkomsten genereert, dat je ook goed zorgt dat daar geen extra kosten direct tegenover staan, anders levert het voor je begroting niks op. In dat kader adviseren wij ook om zaken als realiseren van het aantal woningen, risico's die daar in zitten en de impact op de begroting, om dat wat dichterbij tegen elkaar aan te organiseren in een soort van monitor. De gemeente, ik heb daar ook met André over gesproken, de gemeente die heeft daar echt wel een aantal goede instrumenten tegenaan gezet, maar wij denken dat een wat integralere sturing, met name richting de impact op de begroting, want dat is, denk ik, ontzettend belangrijk voor jullie, dat dat nog wat strakker wordt neergezet. Dus ik zei, het kan wel degelijk een positief effect hebben, mits je aan die voorwaarden voldoet...

De voorzitter: Ik zie dat Theo Oostenrijk een vraag geeft. Theo?

De heer Oostenrijk: Ik stel me in die zin bescheiden op, want ik wacht even na de afloop, want ik zag dat Irene ook al iets wilde vragen en die was eerder als ik.

De voorzitter: Zullen we eerst Marco het af laten maken?

De heer Pot: Nog 1 minuut, dan ben ik klaar.

De voorzitter: Oké.

De heer Pot: Ik zei, er zijn dus ook wel een aantal onzekerheden. Dat zit hem met name, natuurlijk, in de tweede tranche van die groeiagenda. Daar is eigenlijk nog vrij weinig van bekend terwijl we wel weten dat daar, anders dan in de eerste tranche, wat meer investeringen ook nodig zijn en voorzieningen. Afhankelijkheid van derden heb ik al genoemd. Ik denk ook dat, dat hebben we natuurlijk ook genoemd, maar dat hoeft ik niet uit te leggen, dat ook de impact van de coronacrisis is natuurlijk ook een element die ook een rol gaat spelen, naar alle waarschijnlijkheid. Dus dat soort factoren zijn onzekerheden die in al die scenario's zitten. We hebben ze ook toegelicht bij de scenario's. Kernboodschap is: de gemeente Dordrecht raamt de positieve effecten van de groeiagenda best conservatief. Dat is prima. Maar tegelijkertijd denken wij ook dat er wel wat nodig is om ook te zorgen dat uiteindelijk dat beoogde beeld ook wordt gehaald. Die dingen die ik bedoel, heb ik het net over gehad. Daar wou ik het even bij laten.

De voorzitter: Ja, helder. Dan gaan we eerst naar Irene Koene.

Mevrouw Koene: Bedankt. OZB, er staat mij bij dat de OZB op zich een soort totale pot is, dus zeg dat je uit heel Dordrecht € 100 binnenhaalt, dat is een vastgesteld bedrag.

De heer Pot: Ja.

Mevrouw Koene: Afhankelijk van de taxaties van de huizen is dan het bedrag per € 1000 hoger of lager zodat je dus min of meer op hetzelfde bedrag uitkomt. Ik weet niet of dat nog zo is, maar dat is het in ieder geval wel altijd geweest. Als je het dan hebt over stijging van de OZB-inkomsten, heb je het dan over stijging doordat je gewoon de totale opbrengst ophoogt of heb je het dan over een stijging vanwege het groeiende huizenaantal?

De heer Pot: Dat is allebei. In het basis scenario, zoals gemeente Dordrecht daarnaar kijkt, zien wij dat er vooral, of dat er wordt rekening gehouden met groei van het aantal woningen tegen eigenlijk de bestaande tarieven en de bestaande WOZ-waarde. Dat is vrij conservatief ingeschat, je kan aannemen dat de woningen die gebouwd worden gemiddeld wat duurder zijn dan de woningen die Dordrecht heeft. Maar dat zit in het basis scenario. Wat wij hebben geconstateerd, kijkend naar de kerngetallen die ook in de begroting van Dordrecht zitten, dat de belastingcapaciteit van de gemeente Dordrecht niet volledig wordt benut. Dat wil zeggen, Dordrecht heeft een tarief wat onder het landelijk gemiddelde ligt. In dat scenario met de OZB hebben wij ook aan de knoppen gedraaid van het tarief om te laten zien: als je naar 100% belastingcapaciteit groeit, dus het landelijk gemiddelde, wat voor een effect dat heeft in zo'n scenario. Dus in de knop hebben wij gedraaid aan het tarief.

De voorzitter: Oké. Is dat helder? Mevrouw Koene? Dan gaan we door naar Theo Oostenrijk, de heer Oostenrijk.

De heer Oostenrijk: Ik heb een aantal vragen die uiteraard relevantie hebben voor die knoppenkwesitie. In hoeverre is het stedendividend, oftewel het flinke wegvallen daarvan in het scenario meerjarig meegenomen? De tweede is: er wordt gesproken over de inzet van Eneco-gelden. Alleen ik kan niet precies taxeren wat ik daaronder moet verstaan. Er wordt ook gesproken over het corona-effect op de groeiagenda. Dan zou je kunnen zeggen: zolang er gebouwd wordt dat dat niet een probleem zijn, maar wat moet ik denken van het werkloosheidseffect en in hoeverre is dat effect meegenomen? Dan kom ik nog op de groeiagenda zelf. In hoeverre is het hard te maken dat die 4000 woningen, en in mijn filosofie dan ook de sleutelklaar en bewoond, gehaald worden op 1 januari 2023? Want dat is het uitgangspunt. Verder deel ik de zorg hoe dat dan daarna gaat lopen. Tenslotte, wat moet ik denken van het vanmiddag of vanavond toegestuurde stuk over de benchmark, dat Dordrecht er gezond bij zit? Hoe moet ik dat met de dag van vandaag taxeren? Van vandaag zou het misschien kunnen, maar wij kijken toch richting 2025, 2030. Dat was hem even.

De heer Pot: Oké, dank je wel.

De voorzitter: Genoeg, denk ik.

De heer Pot: Ik loop ze even snel langs. De laatste die geef ik even aan Marc, met jouw permissie, Marc. Wij, het wegvallende dividend dat hebben wij, daar hebben wij niets mee gedaan, in de zin van dat al in de cijfers van de begroting zit... Klopt dat?

De heer Besseling: Nee, misschien goed om daar, even kort. Dat kan ook wat verwarrend zijn, want we hebben dividenden van Eneco en dividenden van Stedin. Het dividend van Eneco dat is weggevallen door de verkoop van Eneco. Dat is inderdaad onderdeel van de begroting al en is ook onderdeel van de set met cijfers waar BDO naar heeft gekeken, het vanaf 2020, in ieder geval voor één jaar en wellicht wat meerdere jaren, verminderen van het Stedin dividend is eigenlijk een redelijk actueel feit wat niet is meegenomen in de cijfers uit de begroting 2020 waar BDO mee heeft gerekend. Daar komen we bij de kadernota 2021 op terug.

De heer Oostenrijk: En dan hebben we het over miljoenen?

De heer Steehouwer: Voor 2021 zeker.

De heer Pot: Dank je voor de laatste Stedin aanvulling. Die was mij niet bekend, maar het andere verhaal inderdaad, dat klopt. Eneco-gelden. Wat wij daarmee hebben gedaan is rekenkundig eigenlijk niets. Wat wij hebben gezien is natuurlijk dat er een enorme pot geld staat en dat dat geld, dat kan toegewezen worden aan allerlei projecten, initiatieven et cetera. Wat wij hebben gedaan in die scenario's waar wij constateren dat de groeiagenda wellicht niet voldoende oplevert om de exploitatie sluitend te maken, dat je daar ook Eneco-gelden voor zou kunnen inzetten om dat gat te overbruggen met als restrictie, eigenlijk, dat je daarmee natuurlijk wel de investeringsruimte voor andere zaken verkleint. Dus dat is de opmerking die we daarover hebben gemaakt. Dus wij hebben dat niet ingerekend. Even kijken. Dan pak ik even die over het aantal woningen. Wat is de kans dat die op 2023 zijn gerealiseerd? Daar kan ik geen harde uitspraken over doen. Wat wel duidelijk is, en dat zit ook in dat meest aannemelijke scenario, is dat de monitor die de gemeente zelf ook bijhoudt, dat natuurlijk duidelijk blijkt dat het aantal woningen ten opzichte van de planning wel achterloopt. Dus ik zei net: 88%. Dus als je die 100% wil halen, dan moet er gas bij. Want dat is dus geen zekerheid. Wij hebben in de verschillende scenario's hebben wij ook toegelicht, zit ook een tabelletje in het rapport, hoe wij met de aantallen woningen zijn omgegaan. Dan corona. Goed, het is natuurlijk heel lastig om daar echt uitspraken over te doen. Het is een situatie waar we mee te maken hebben. Niemand weet precies hoe het zit. Dit kan natuurlijk impact hebben op de waarde van woningen. Het heeft ook uiteindelijk natuurlijk impact op de werkgelegenheid en dus ook de bereidheid van mensen om een woning te kopen. Dat vertaalt zich uiteindelijk natuurlijk in de draaiknop 'aantal woningen', of 'aantal verkochte woningen'. Wij hebben natuurlijk die draaiknop in alle scenario's laten zien. Dus corona kan wel een reden zijn waardoor, bijvoorbeeld, niet 100% van die woningen wordt gehaald of zelfs het negatieve scenario, maar dat lijkt me vrij extreem, maar toch wil ik het genoemd hebben, dat dat zich gaat voordoen.

De heer Besseling: Misschien mag ik daar nog één toelichting op geven, want ik herken zeker wat de heer Pot weergeeft. Tegelijkertijd zit er voor mijn gevoel als af en toe toch wat positief ingesteld mens ook wel een kans in waarin we zien dat de particuliere markt

en beleggers in de huidige situatie het geven van bouwopdrachten wellicht tot op de lange termijn doorschuiven. Je ziet op verschillende plekken dat eigenlijk de oproep wordt gedaan aan met name overheden om dat niet ook te doen. Nu wij onze Eneco-middelen ook daadwerkelijk op de bankrekening hebben en steeds concreter met plannen kunnen komen en gaan nadenken en aan u voorleggen over waar we dat zouden kunnen realiseren, zou dat ook zo maar eens een kans kunnen zijn als er op de markt, de particuliere markt, minder vraag is, tijdelijk, naar woningen of naar bouwmaterialen, biedt dat wellicht kansen voor gemeenten en overheden.

De heer Oostenrijk: Arjan?

De voorzitter: Ik zie dat Theo Oostenrijk. Dat waren, denk ik, de vragen van Theo.

De heer [...]: Ik heb nog een vraag over de benchmark.

De heer Oostenrijk: Mijn corona-vraag ging niet over de woningbouw, maar ging over de, vanwege het corona verhaal, dat toch de niet geringe risico's van een behoorlijke werkloosheid toename. Wat moet ik daarvan vinden?

De heer...: Ik denk dat het goed is, mag ik daar iets over zeggen, voorzitter?

De voorzitter: Jazeker, zeker, denk ik. Bestuur en Middelen...

De heer...: In Bestuur en Middelen gaan we hier wat uitgebreider over door, maar het is, de vraag is terecht...

De voorzitter: Want anders komen we ook qua tijd in verdrinking. Er zijn ook andere vragen gesteld, bijvoorbeeld de heer Noldus, u had ook nog een vraag, zag ik. De heer Polat, wilt u nog reageren ergens op of niet? Of kan het ook later? Oké. De heer Noldus.

De heer Noldus: Voorzitter, dank u wel. Dank voor de duidelijke toelichting en de uitvoering van de stresstest. Het ziet er duidelijk uit. Er wordt met verschillende scenario's gerekend over het, op welke wijze de groei-ambitie wordt gehaald. Geeft inzicht in de knoppen waaraan gedraaid kan worden. Wat ik niet direct terugzie is de mix aan de samenstelling van het type woningen. Ik kan me voorstellen dat het type en de verdeling van het type woningen dat je realiseert, dat van direct effect is op de financiën dat we hier voorliggen in deze stresstest. Is daar nog naar gekeken? Tweede vraag is: u gaf aan dat ten opzichte van een gemiddelde groei van Nederland, dat is een bovengemiddeld deel van de, hoe heet dat, accres vanuit het Rijk wordt verdeeld naar Dordrecht. Tegelijkertijd zijn er dan meerdere gemeenten die inzetten op bovengemiddelde groei. Dus ik ben benieuwd hoe, of daar rekening mee is gehouden of dat er, ten opzichte van de rest van Nederland, is gerekend met gemiddelden? De laatste, dat is misschien een beetje een korte, technische vraag: op pagina 19 staat bovenaan de pagina dat dat het realistische scenario betreft. Klopt mijn aanname dat dat niet het 'realistische scenario' maar het 'meest aannemelijke scenario' is? Zijn, volgens mij, drie vragen.

De heer Pot: De laatste vraag: ja. Wij hadden hem eerst 'realistisch' genoemd, maar we hebben hem later gewijzigd. Dus dit is een redactioneel foutje. Scherp. Als we kijken naar de mix van de typen woningen, daar hebben we wel over gesproken, maar ons werd niet helemaal duidelijk hoe dat er nu in de praktijk zou gaan uitzien, ook zeker niet op langere termijn, dus wij hebben dat als draaiknoop niet gepakt, maar duidelijk is natuurlijk wel dat er op gelet moet worden dat je woningen realiseert waarin in elk geval voldaan kan worden aan de geplande gemiddelde groei, dus 2,1 inwoner, dus wonen voor één persoon schiet al niet op en dat je ook een kans hebt op het moment dat je woningen realiseert die natuurlijk een wat hoger dan gemiddelde WOZ-waarde hebben. De gemeente heeft daar conservatief op gerekend dus met de bestaande WOZ-waarde. Dat hebben wij in de meeste scenario's ook meegenomen, maar je kan je voorstellen dat je natuurlijk een OZB-effect gaat krijgen op het moment dat je bovengemiddeld waardevolle woningen realiseert. Dan hoef je minder aan de knoppen van de tarief te draaien. Wat wij wel hebben gedaan, maar dan ga je wat meer zitten op de WOZ-waarde zelf als grondslag voor de groei. Dus wij hebben dat niet zo doorgerekend, maar dat is wel één van de randvoorwaarden waaraan voldaan moet worden. Het gemeentefonds, dat is op twee manieren natuurlijk een risico. Risico één is dat je het tempo moet halen om gemiddelde groei bij te houden. Je ziet natuurlijk in het negatieve scenario dat de groei maar 50% is van de planning. Wij hebben daar in dat scenario ook de extra opbrengst gemeentefonds ook op nul gezet. Dus wij hebben daar ook laten zien wat het effect daarvan is. Er is nog een derde die we hebben genoemd, maar die hebben we alleen maar genoemd, en dat is dat het gemeentefonds nog een keer herverdeeld gaat worden. Het is, volgens mij, uitgesteld naar 2022, dacht ik, maar dat is ook nog een onzekerheid die alle kanten op kan, maar wel eentje om in de gaten te houden.

De voorzitter: Oké. Mooie achtergrond trouwens, Robin. Dan gaan we door naar de vragen van Frans-Bauke.

De heer Van der Meer: Dank je wel, voorzitter. Ik had een aantal vragen ook al vooraf opgestuurd en die zijn voor een deel beantwoord. Wat ik nog wel een belangrijke vind, is dat het in het verhaal steeds gaat over het aantal woningen wat gebouwd wordt, maar ik mag toch aannemen dat het in feite gaat over het aantal woningen wat verkocht of verhuurd wordt? Want als er geen mensen in komen wonen, dan zal de opbrengst voor de gemeente, neem ik aan, veel minder zijn. Dus betekent dat behalve het bouwtempo ook de vraag van belang is: hoe zit het inderdaad met de potentiële groei van het aantal inwoners? In de groeiagenda wordt ervan uitgegaan dat dat sneller gebeurt dan in Nederland gemiddeld, maar mijn vraag is eigenlijk: hoe zeker is dat? Hebben jullie daar ook naar gekeken hoe realistisch dat is?

De heer Pot: Terecht punt. Want waar wij spreken over 'aantal te realiseren woningen', rekenen wij natuurlijk met de onderliggende factoren en dat is dat er inderdaad mensen in komen te wonen, want anders krijg je geen OZB. De knop 'aantal inwoners' speelt ook een rol in het gemeentefonds, dus wij hebben die factoren in de tweede laag wel meegenomen. Hoe zeker is dan dat je dat ook realiseert ten opzichte van andere gemeenten, want daar gaat uw vraag dan over?

De heer Van der Meer: Ja.

De heer Pot: Dat is geen zekerheid. Gelukkig heeft Dordrecht, dat heb ik al een paar keer gezegd, heeft dat vrij conservatief geraamd, dus niet helemaal op het randje van wat haalbaar is, dus daar zit wel een marge in, maar het is zeker iets om in de gaten te houden. Ik noemde net ook al even de herverdeling van het gemeentefonds in dat kader. Kijk, het zijn knoppen, ik zei het net ook al even, zowel het bouwtempo als het gemeentefonds die geheel of deels, dan ben je afhankelijk van anderen. Dat is het verschil dus met die OZB-knop of eventueel Eneco-middelen, daar zit je zelf aan het stuur. Dus ik denk dat je op die manier er ook wel naar moet kijken.

De heer Van der Meer: Ik kan mij voorstellen, als ik daar nog even op mag reageren, voorzitter, dat het ook afhankelijk is van inderdaad allerlei ontwikkelingen, corona is al genoemd, en daardoor misschien ook een verandering in de behoefte aan wat voor type woning er moet zijn.

De heer Pot: Zeker.

De heer Van der Meer: Het zou ook samen kunnen hangen met de mate waarin het lukt om banen in Dordrecht te realiseren. In dat verband verbaast het mij een beetje dat jullie niet naar bedrijfspanden hebben gekeken, want die kunnen in dat verband ook een rol spelen. Dus ik heb het gevoel dat er heel veel onzekerheden nog in zitten in het hele verhaal. Wat is je reactie daarop?

De heer Pot: Dat laatste, onzekerheden zitten er genoeg in. Wij hebben er, denk ik, al een aantal belangrijke genoemd. Dat in het verlengde daarvan natuurlijk ook ons advies om wel goed te monitoren wat de voortgang is en wat het effect op de exploitatie is. Dus dat past daar, denk ik, heel goed bij. Nogmaals, wij hebben wel gezien dat Dordrecht daar echt nog wat aan doet, hoor. Maar nogmaals, het kan, wat ons betreft, nog een tandje integraler. Wat bedrijfspanden betreft, volgens mij, het beeld wat ik daarbij heb, is dat in de groeiagenda niet heel erg concreet wordt gesproken over het aantal te bouwen bedrijfspanden maar wel over groei van banen en dat dat deel juist ontzettend nog onduidelijk en niet heel erg ingevuld is waardoor we daar ook niet echt mee konden rekenen. Dus dat...

De heer De Looze: Helder.

De heer Van der Meer: Maar dat heeft vermoedelijk wel veel invloed op de groei van de bevolking, bijvoorbeeld, de mate waarin banen gerealiseerd worden.

De heer Pot: Ja, denk ik ook. Dat staat in de groeiagenda, denk ik, ook terecht vermeld.

De voorzitter: Oké. Dan wil ik alleen Jan Willem en Jacqueline nog even de kans geven om een vraag te stellen zodat we ook door kunnen en om 19:45 uur kunnen afronden. Jan Willem.

De heer Wringer: Bedankt. Als ik de stresstest goed lees, dan gaat het eigenlijk vooral over wat het bouwen van extra woningen en het realiseren van de groeiambitie oplevert, maar als we woningen bouwen, dan hebben we natuurlijk ook gewoon meerkosten, want

die moeten groenvoorzieningen en wegen, als er meer mensen komen wonen, dan maken ze misschien ook meer gebruik van voorzieningen, van jeugdzorg en dat soort dingen. Hebben jullie daar ook naar gekeken, zijn daar kerngetallen voor? Zijn daar benchmarks voor wat dat dan voor een effect heeft op zo'n stresstest? Maakt het dan nog uit of, zoals we nu in de groeiambitie hebben, dat we vooral binnenstedelijk bouwen? Maakt dat nog uit of je binnenstedelijk dan bouwt of buitenstedelijk voor de meerkosten?

De heer Pot: Even denken, hoe zal ik dat formuleren? Wat wij daarover in een aantal scenario's hebben gezegd, is dat op het moment dat je groeit als stad, dat het ook logisch is dat je ook extra kosten krijgt. Dat effect verschilt, in onze optiek, tussen de eerste tranche en de tweede tranche. Van de tweede tranche is al duidelijker, tenminste, daar lijkt het op, dat daar meer voorzieningen aan te pas gaan komen. In de eerste tranche zit ook een gedachte: we gaan bouwen en we willen ook dat we daardoor ook meer inwoners krijgen en efficiënter gebruik kunnen maken van onze voorzieningen, dus de bestaande voorzieningen beter benutten. Vanuit die veronderstelling is het ook logisch dat je dan zegt: we krijgen extra opbrengsten uit het gemeentefonds en OZB en we houden daar een deeltje van over. Dus je maakt meer opbrengsten dan kosten die daar tegenover staan. Maar goed, nogmaals, dat is geen zekerheid en dat moet je ook monitoren, dat heb ik ook een paar keer genoemd, want je moet wel zorgen dus dat je doelmatiger werkt met de bestaande, dat je de bestaande middelen doelmatiger inzet. Dat heb ik een paar keer opgeschreven. Dus dat zit hier heel erg achter. Is dat de benchmark? Nee, er zijn wel een soort algemene benchmarks beschikbaar, hebben wij ons niet echt naar gekeken, hoor, omdat het voor de stresstest, wat ons betreft, niet heel relevant is om te rekenen, maar er zijn wel benchmarks als waarstaatjegemeente.nl en ook benchmarks over, bijvoorbeeld, een aantal culturele voorzieningen per inwoner. Maar dat zegt niet altijd iets over een gemeente, dat heeft ook te maken met verzorgingsgebied. Dus dat zijn wel hele lastige kerngetallen om echt mee te gaan rekenen. Wij hebben het risico vooral beschreven.

De voorzitter: Ja. Zullen we even doorgaan naar Jacqueline, dan kunnen we, of had je nog meer vragen, Jan Willem?

De heer Wringer: Nee hoor, dit was hem.

De voorzitter: Oké. Jacqueline.

Mevrouw Van den Bergh: Ja, ik kom eraan, hier ben ik. Ik heb een vraag over, dat is meer een technische vraag, wat je precies bedoelt met: we liggen niet echt op schema, 88%, maar we moeten die woningen wel gaan realiseren en geen extra kosten moeten daar tegenover staan, althans zoals ik het begrepen heb, anders levert dat niks op voor de begroting. Ik wil dat even wat nader toelichten: wat bedoel je met die extra kosten? Jullie doen als voorstel om een schil om de groeiagenda 2030 te doen om financieel inzicht te verschaffen over stand van zaken. Wat bedoel je precies met die schil? Jullie gaan op dit moment...

De voorzitter: Dat is genoeg, denk ik, eventjes, Jacqueline, voor nu, deze twee. Want ik wil echt 19:45 uur stoppen en dan kunnen we dat daarna per mail doen.

Mevrouw Van den Bergh: Dan zou er ook nog een nieuwe stresstest kunnen komen dan met meer negatief scenario van de corona-effecten?

De voorzitter: Ja.

De heer Pot: Die laatste, ja, dat kan, maar dat laat ik even aan de gemeente over. Als het gaat om de schil. Dat is eigenlijk wat ik een paar keer heb genoemd, ons advies om wat integraler te kijken naar de voortgang van het project en de effecten op de begroting, dus dat is wat ik daarmee bedoel, zodat je, op het moment dat je woningen bijvoorbeeld achterblijven, aantal woningen, dat je ook meteen gaat kijken: wat betekent dat voor mijn exploitatie? Omdat je die natuurlijk enigszins ophangt aan die groeiagenda. Dus dat moet je goed dicht tegen elkaar aan organiseren. Dat is de strekking van dat advies. De andere ging over die extra lasten, even kijken hoor, denk ik net ook al iets over gezegd, is dat het logisch is als je extra inwoners krijgt of extra woningen, dat er dan voor de gemeente ook extra kosten tegenover staan in de zin van: je moet naar de vuilnisophaler, er moet een lantaarnpaal branden, er moet een straat worden aangelegd.

De heer De Looze: Ja, dat is hetzelfde, inderdaad.

De heer Pot: Het gaat erom dat je zorgt dat je die baten, dus de OZB en gemeentefonds, harder laat stijgen dan die extra kosten. Dat kan je doen met efficiency, maar het kan ook op andere manieren.

De voorzitter: En dan ging die vraag over die schil, die financiële schil, zou je die per mail nog kunnen beantwoorden aan de commissie? Ahmet Polat die had ook nog een vraag, kan je die, misschien zet je je mailadres even op de chat, als je wil, want we moeten echt 19:45 uur stoppen, en dan kunnen we dat nog schriftelijk doen, want Harco die moet echt om 19:45 uur starten met de voorbereiding van Bestuur en Middelen.

De heer De Looze: Misschien goed om dat via Harco ook te laten lopen qua mailvragen, voorzitter?

De voorzitter: Dat is goed. Dus de vragen van Ahmet en die laatste vraag van Jacqueline ook, die kunnen we helaas niet meer beantwoorden omdat we echt om 19:45 uur willen stoppen, maar die schil, ik vind dat zelf ook wel interessant, eigenlijk, om te weten wat je precies bedoelt daarmee. Dan gaan we door naar het volgende, of eigenlijk nog wel naar een vraag van: wat doen we met dit rapport of met deze stresstest? Gaan we dit bespreken in Bestuur en Middelen? Gaan we dit doorgeleiden? Wat is het vervolg hiervan? Ik stel eigenlijk voor om het sowieso door te sturen naar Bestuur en Middelen en ook om het daar gewoon te bespreken. Dat stel ik voor. Dan kunnen we daar in de commissie bepalen welke politieke vraag het heeft, maar dat is niet aan ons, denk ik.

4. Reactie op brief toezichthouder

De voorzitter: Dan gaan we door naar punt 4, 'Reactie op brief toezichthouder'. Kan iedereen daarmee instemmen? Oké.

5. Voorbereiden vergadering 10 juni 2020

De voorzitter: Dan gaan we door naar punt 5, 'Voorbereiden vergadering 10 juni 2020'. Dat gaan we al richting de zomer. Op 10 juni kan de accountant ook, BDO, Marc Steehouwer, zijn bevinding op de jaarrekening toelichten. Verder gaan we de actualisatie van de nota Onderhoud Kapitaalgoederen actualiseren. Er komt een toelichting door afdeling P&C. Dan gaan we ook de kwaliteit van de kadernota bespreken. Dus dat zijn, denk ik, genoeg punten voor die avond. 10 juni is, denk ik, een hele avond, Harco, op woensdagavond? Ja. Oké.

6. Rondvraag en sluiting

De voorzitter: Dan kunnen we nu precies op tijd, excuus dat niet iedereen zijn vraag heeft kunnen stellen, naar de rondvraag en de sluiting. Zijn er nog vragen voor de rondvraag? Dan sluit ik bij deze de vergadering. Dank je wel, dat het nog zo druk was ondanks de al uitgelekte speech van Rutte.

De heer Pot: Dank je wel.

De voorzitter: Succes. Marco, bedankt, voor al het werk en voor alles wat jullie gedaan hebben. Geweldig. Oké.

De heer Steehouwer: Graag gedaan. Tot ziens.

De voorzitter: Hoi, hoi hoi.